

24.2.2026

Asia: K 20/2025 vp, Hallituksen kertomus kielilainsäädännön soveltamisesta 2025

Aihe: Lakivaliokunnan vastuualue, erityisesti oikeuslaitosta koskeva kappale 6

Folktinget kiittää mahdollisuudesta antaa lausunto eduskunnan lakivaliokunnalle koskien hallituksen kertomusta kielilainsäädännön soveltamisesta 2025. Lakisääteisen tehtävänsä mukaisesti (laki Svenska Finlands folkting -nimisestä järjestöstä 1331/2003) Folktinget ottaa kantaa vain ruotsinkielisen väestön kielellisten oikeuksien toteutumista koskeviin asioihin.

Aluksi Folktinget toteaa, että on myönteistä, että hallitus on päättänyt nostaa oikeuslaitoksen yhdeksi kielikertomuksensa keskeisistä teemoista. Oikeusvaltiossa on äärimmäisen tärkeää, että jokainen voi luottaa siihen, että tuomioistuinlaitoksessa kunnioitetaan perusoikeuksia. Kielelliset oikeudet kuuluvat perustuslain 17 §:n mukaan perusoikeuksiin. Jos oikeuslaitos laiminlyö velvollisuutensa toteuttaa lakisääteiset kielelliset oikeudet, oikeusturva heikkenee, minkä seurauksena myös luottamus viranomaisiin heikkenee.

Käräjäoikeusuudistus

Kielikertomuksessa on sellainen puute, että siinä ei ole suosituksia ja toimenpide-ehdotuksia kielellisten oikeuksien toteutumisessa havaittujen puutteiden korjaamiseksi.

Tuomioistuinlaitoksessa ruotsiksi käsiteltyjen rikosasioiden määrä on vähentynyt huomattavasti ainakin vuodesta 2010. Vuonna 2019 tehdyn käräjäoikeusuudistuksen seurauksena kaksikielisten käräjäoikeuksien määrä Manner-Suomessa supistui kahdeksasta viiteen. Lisäksi neljä kaksikielisissä kunnissa sijainnutta istuntopaikkaa lakkautettiin. Pohjanmaan käräjäoikeuden enemmistökieli muuttui ruotsin kielestä suomen kieleksi.

Vuoden 2025 alussa tehtiin lisäksi vielä yksi ehdotus, joka koski kaksikielisellä paikkakunnalla, tällä kertaa Pietarsaareissa, sijaitsevan istuntopaikan lakkauttamista. Folktinget on johdonmukaisesti vastustanut tällaisia ehdotuksia oikeusministeriölle ja eduskunnan valiokunnille antamissaan lausunnoissa.

Folktinget toteaa, että ruotsinkielinen henkilö, jonka asia käsitellään suomeksi tuomioistuimessa, on heikommassa asemassa kuin, jos hän saisi asiansa käsiteltyksi omalla kielellään. Tuomioistuimissa on pulaa ruotsin kielen taitoisesta henkilöstöstä, eivätkä tuomioistuimet pysty aina toteuttamaan ruotsinkielisten henkilöiden kielellisiä oikeuksia. Suomessa ei järjestetä ruotsinkielistä oikeustradenomin koulutusta, ja myös muissa tuomioistuinlaitoksen henkilöstökategorioissa on pulaa ihmisistä, joilla on hyvät ruotsin kielen taidot.

Tuomioistuinviraston kaksikielisten tuomioistuinten ruotsinkielistä palvelua koskeva raportti

Keväällä 2025 julkaistiin Tuomioistuinviraston raportti, joka koski tuomioistuinten ruotsinkielisen palvelun kehittämistä (2025:20). Raportissa on muun muassa vuoden 2019 käräjäoikeusuudistusta koskevia havaintoja, jotka koskevat uudistuksen vaikutusta ruotsinkieliseen toimintaan.

Useimmat kyselyn avokysymyksiin vastanneista tahoista kertoivat, että uudistus on johtanut siihen, että ruotsinkielinen toiminta ja palvelu ovat huonontuneet. Vastausten mukaan uudistuksella on ollut kielteisiä vaikutuksia muun muassa kaksikielisten henkilöiden rekrytointiin, ruotsin kielen käyttämiseen, henkilöstön kielitaitoihin ja yksityishenkilöiden tietoisuuteen ruotsinkielisten palvelujen saatavuudesta. Eräissä vastauksessa kerrotaan, että: ”Tuomiolaitoksen keskittämisyrittäykset ovat suoraan vaikuttaneet ruotsinkielisen toiminnan heikentymiseen”.

Tuomioistuinvirasto aikoo käyttää kyselyä ja saamaansa palautetta tuomioistuinten ruotsinkielistä palvelua koskevan suunnittelu- ja koordinoitumallin luomiseen.

Folktinget toteaa, että tällainen malli on tärkeä tuomioistuinten ruotsinkielistä palvelua koskevan kehittämistyön jatkon kannalta.

Folktinget painottaa järjestelmällisen kielisuunnittelun tarvetta ja tarvetta myös jatkuvalle seurannalle siltä osin, miten kielelliset oikeudet toteutuvat tuomioistuinten toiminnassa, ja toteaa, että tämä tarve on korostunut entisestään käräjäoikeusuudistuksen seurauksena.

Oikeusprosessien käsittelykieli

Kielikertomuksessa todetaan, että osa ruotsinkielisistä ei hoida asioitaan ruotsiksi oikeuslaitoksessa. Omista perusoikeuksista luopuminen on hyvin huolestuttavaa kehitystä, ja

Folktinget ehdottaa, että lakivaliokunta edellyttää, että Tuomioistuinvirasto selvittää, mistä tämä johtuu.

On käynyt ilmi, että ratkaiseva vaihe käsittelykielen valinnassa on oikeusprosessin alku, usein jo poliisikuulustelun aikana. Poliisien ruotsin kielen taidot ovat usein osoittautuneet puutteellisiksi. Poliisiammattikorkeakoulu teki organisaatiouudistuksen 1.1.2024. Poliisiammattikorkeakoulun tekemä poliisikoulutuksen uudelleenorganisointi on Folktingetin saamien tietojen mukaan hankaloittanut ruotsinkielistä poliisikoulutusta. Folktingetin mielestä olisi tärkeää, että Poliisiammattikorkeakoulu arvioisi rakenneuudistuksen vaikutuksia ruotsinkielisen poliisikoulutuksen järjestämiseen ja ryhtyisi toimenpiteisiin suomen- ja ruotsinkielisen koulutuksen yhdenvertaisen tason turvaamiseksi.

Folktinget ehdottaa, että lakivaliokunta kirjoittaisi lausuntoonsa, että on tärkeää, että Poliisiammattikorkeakoulun suomen- ja ruotsinkielisen poliisikoulutuksen yhdenvertainen taso turvataan. Folktingetin mielestä olisi tärkeää, että Poliisiammattikorkeakoulu ryhtyy erityisiin toimenpiteisiin ruotsinkielisen poliisikoulutuksen toimintaedellytysten turvaamiseksi.

Lisäksi Folktinget toteaa, että Suomessa on aivan liian vähän riittävät ruotsin kielen taidot omaavia poliiseja. Puutteet kielellisten oikeuksien toteutumisessa heikentävät yksityishenkilöiden oikeusturvaa ja voivat heikentää luottamusta poliisin toimintaan. Poliisiammattikorkeakoulu on arvioinut tutkintokoulutuksen tehokkuutta kyselyllä, jolla vastavalmistuneet poliisit ovat arvioineet miten hyvin heidän koulutuksestaan saamansa tiedot ja taidot vastaavat käytännön poliisityön vaatimuksiin. Suomenkielisestä poliisikoulutuksesta valmistuneet poliisit ovat kuutena peräkkäisenä vuotena vastanneet, että heidän kykynsä kommunikoida ruotsia puhuvien ihmisten kanssa on heikommalla tasolla kuin heidän muut taitonsa. (Poliisi (AMK) -tutkintokoulutuksen vaikuttavuus vuosina 2020–2023 valmistuneiden poliisien arvioimana. Poliisiammattikorkeakoulun katsauksia 40, 2025)

Folktinget ehdottaa, että lakivaliokunta huomauttaisi lausunnossaan, että Poliisiammattikorkeakoululla on velvollisuus koulutuksellaan varmistaa poliisien tosiasiallinen kyky huolehtia kielellisten oikeuksien toteutumisesta. Puutteet kielellisten oikeuksien toteutumisessa heikentävät yksityishenkilöiden oikeusturvaa ja voivat heikentää luottamusta poliisin toimintaan.

Ruotsinkielisen henkilöstön puutetta koskevan ongelman ratkaisemiseksi on kiinnitettävä entistä enemmän huomiota olemassa olevan henkilöstön kielitaidon vahvistamiseen tuomioistuimissa, eli heille on tarjottava kielikoulutusta työajalla. Rekrytointiprosesseissa hyvät tosiasialliset taidot sekä suomen että ruotsin kielessä on luettava hakijalle ansioiksi. Tärkeä toimenpide olisi ottaa käyttöön malleja ja menetelmiä, joiden avulla oikeuslaitoksessa voidaan suunnitella ruotsinkielisiä palvelupolkuja, mikä tarkoittaa kielitaitojen huomioon ottamista työntekijöiden osaamisprofiileissa. On myös tärkeää, että viranomaiset osoittavat, että hyvä ruotsin kielen taito on meriitti, eli että ne maksavat tuntuvia kielilisiä.

Oikeuslaitoksen digitaaliset palvelut

Vahva trendi on, että viranomaiset, myös oikeuslaitoksessa, ottavat käyttöön digitaalisia välineitä, joiden tarkoituksena on toiminnan tehostaminen ja kustannussäästöjen saavuttaminen. Folktinget on viime vuosina saanut tietoonsa, että viranomaisten ruotsinkielisissä digitaalisissa palveluissa on usein puutteita.

Siksi Folktinget muistuttaa, että molemmat kansalliskielet on huomioitava samanaikaisesti, kun uusia teknologisia välineitä kilpailutetaan, tilataan, kehitetään ja otetaan käyttöön. Jotta palvelut toimisivat molemmilla kansalliskielillä, tietojohdamisen tulee olla lähtökohtana myös ruotsinkielisten palvelujen suunnittelussa.

Helsingissä 24.2.2026

Christina Gestrin

Folktingetin pääsihteeri